

Suojärven runonlaulajasuvun ilomantsilaiset juuret

Suojärven runonlaulajille Karjalan Sivistysseuran v. 1934 pystyttämä muistopatsas.

Runojen kerääjät ovat todenneet Borissan Onton tunnetuimmaksi suojärveläiseksi miespuoliseksi runonlaulajaksi. Borissan sukujuuret alkavat Ilomantsista ja leviävät Suojärveltä myös rajan toiselle puolen. Oliko suvun alkuperäinen sukunimi Hukka, se ei selviä asiapapereista, mutta muistitiedot Hukan olemassaolon vahvistavat.

Ilomantsissa syntyi 1730 Vasili ja hänelle 1754 poika Parpei. Parpei muutti Suojärvelle ja asettui asumaan Kaitajärven ja Moisionvaaran välimaastoon, jättäen asuinseudulleen pysyvän nimen: Parpeinselkä. Kun Parpein perhe kasvoi — stolas istui kolmetoista syöjää — niin perhe muutti Kaitajärven kylään, vanhan Shemeikan talon kohdalle. Tännekin jäi perheestä merkki: eräs Kaitajärven niemi on nimeltään Parpeinniemi. Minne tämän jälkeen Parpein suuri perhe hajaantui, ei ole varmuutta. Vain yksi pojista on päässyt pysyvästi aikakirjoihin, ja hän on Borissa, synt. 1781. Borissakin tunnetaan paremmin runonlaulaja Onton isänä kuin Ontto Borissan poikana. Borissalla oli suuri perhe, peräti yhdeksän poikaa. Suojärvellä pysyneiden runonlaulajasuvun jälkeläisten tiedot ja taidot on hyvin aikakirjoihin viety, mutta rajan taakse siirtyneiden taidoista ei ole täyttä varmuutta, mutta on olemassa hyviä merkkejä. Seuratkaamme Borissan perheen vaiheita alusta lähtien.

1. Borissan vanhin poika oli Jyrki/Georg/Johora, synt. 1815. Hän kulki tukki- ja uiittotöissä ja meni Porajärven lähellä Pälväjärven kylän Kondrosen Pasha/Paraskeaan kodavävyksi. Jyrkin ja Pashan poika Vasili ei kuolinvuoteellaan 1927 hyväksynyt isän passiin merkittyä sukunimeä Borisov vaan selitti: Miksi meitä Borissasiksi sanotah, vet myös iän kaiken Hukkie olemmo ollut. Tämä todistelu aiheuttaa kysymyksen: Oliko Karttusen 1897 laulattama Paraskea Hukka Jyrkin vaimo? Laulutaito Jyrkin mukana siirtyi Porajärven seuduille, sillä Krohn laulatti 1884 Okulina Johorjovna Borisovia. Hän ei voi olla kukaan muu kuin Jyrkin Oki-tytär, joka myöhemmin meni naimisiin naapurikylään Kostamukseen paikkakunnan pisimmän miehen kanssa, jo-

ta kutsuttiin Pitkäksi Peshaksi. Heidän tyttärensä meni naimisiin Kuutamolahteen Jelkkusen Matil.

Okulina kertoi Krohnille oppineensa laulut isovanhemmiltaan Kaitajärvellä ja osan opetti Ivan Miikkula Hukkalalta?

Jyrkin toinen tytär oli Tanja. Hän oli naimisissa Samarakan kanssa. Heidän tyttärensä Outti oli naitu Porajärven Prokkosiin ja toinen tytär Polja Puudosiin. Tanja muutti heimosotien aikana Riuhtovaaraan ja asui Onttosissa, ompeli hyviä tákkejä.

Jyrkin poika Jeli/Jelessie asui omassa kylässä. Laulutaidosta ei ole tietoa. Hänen tyttärensä oli naitu Suojärven Valein kylään Kanervolle ja myöhemmin Ratilaiselle.

Fekli-tytär meni naimisiin Lintajärven lähelle Korbarven kylään, Kirjakaiselle. Kirjakaisia ja heidän jälkeläisiään asuu edelleenkin Suomessa.

Iroi-tyttärellä oli lyhyt häämatka naapuritaloon Hilippäseen. Lauluperinteistä ei ole saatu tietoa.

Oudoi-tytär mieltä suojärveläiseen, Valamossa passilla työskentelevään Häkkiseen ja muutti hänen mukanaan Suojärvelle.

Jyrkin poika Vasili, syntynyt 1845, oli maineeltaan tietäjä ja ammatiltaan suutari. Ompelemisesta saadut rahat hän piilotti ikonin taakse viinarahoiksi. Naisväki löysi kätkön ja käytti rahat parempaan tarkoitukseen. Vasili pyysi iltarukouksessaan riähkät anteeksi, mutta samalla nuhteli obrasaa, kun niin huonosti vartioi hänen rahojaan.

2. Borissan toiseksi vanhin poika oli Maksima, syntynyt 1817. Häneltä ja hänen tyttäreltään Irinjalta on merkitty muistiin lauluja. Irinja oli naimisissa Pussinen/Arehasen Timoin kanssa. Timoin pojista Kusma on ollut ahkera laulumies ja karhunkaataja yhdessä veljiensä Mikun, Simon ja Vasilin kanssa.

3. Borissan kolmas poika Siidari muutti Korbarveh, missä laulunkerääjät tuskin kiertivät. Hän tarvitsi passin ja oli sukunimeltään Borisov.

Tyttärensä Varvoi ja poikansa Yrjö tulivat Suomeen. Yrjö kuoli Jyväskylän tienoilla, ja Varvoi avioitui Suojärven Pusoisvaaran Ruutiselle ja kuoli evakossa.

4. Borissan Atjoi-poika asui Suojärven Jehkilässä. Poikia ei ollut, joten Larkkonen tuli kodavävyksi. Myöhemmin tila oli Mikko Pekanp. Levyn hallinnassa. Yksi Atjoitin tyttäristä oli Mappi, naimisissa Kliimoi Smuran kanssa Jehkilässä.

5. Borissan Matti-poika asui Riuhtovaarassa ja laulupeintöä edelleenkin suvussa vaalitaan.

6. Kuuluisin Borissan pojista oli Ontto, syntynyt 1822. Hän sai nimensä aikakirjoihin, vaikka olikin laiska laulamaan ilman viinaa eikä käsittänyt sitä, että akkallisto voisi olla kuuluisa runonlaulaja. Ammatiltaan hän oli unimestari. Kansa sanoi: pajauttau kui pappi ja tästä virallistui hänen sukunimekseen Pappi. Suku tunnetaan Onttosina, ja Borisovin nimen ovat saaneet vain ne rajan toiselle puolen muuttaneet, jotka passia tarvitsivat. Onton pojista tunnetuin oli Sekku. Hän oli tietäjä ja huumormies. Tytär Palaga lauloi ja meni naimisiin Jeroivuarah Kotjusen Romoil. Pojat Ondrie ja Grigoi eivät julkisesti esiintyneet, mutta tietoa ja taitoa oli riittämiin. Sen todisti Heikki Koukkunen, kun haastatteli Grigoin poikaa Semaa. Heikki halusi saada Se-

Vaeltajan kertomukset. Suomennoksen tarkistus: Arkkipiispa Paavali. Otava.

Vaeltajan kertomukset -niminen klassillinen venäläinen hartauskirja on saanut käännöksensä useille länsimaisille kielille. Suomeksi se ensimmäisen kerran ilmestyi 1977. Nyt se on saanut tarkistetun nykysuomalaisen asunsa arkkipiispa Paavalin toimesta, joka on laatinut teokseen esipuheen ja selitykset.

Vaeltajan kertomukset on tuntemattoman kirjailijan minä-muotoon pitäytyvän kansanmiehen uskonnollinen avainkertomus. Halki Venäjänmaan yksinäinen jalkamies vaeltaa sydämessään halu oppia rukoilemaan yksi ainoa tärkeä rukous: Herra Jeesus Kristus, armahda minua. Nöyräkin nöyrempi ja köyhäkin köyhempi vaeltaja tapaa luostariveljet ja erakot, armopaloja jakelevat lähimmäiset, kauppiaat, jopa ryövärit ja metsän pedotkin. Raamatun kehoitus lakkaamattomaan rukoukseen saa vaeltajan vastaanottamaan neuvoja ja etsimään opastusta mm. ortodoksisen hartauskirjallisuuden perusteoksesta, Filokaliasta. Ennen pitkää vaeltaja oppii täyttämään lakkaamattomilla rukouksillaan koko elämänsä. Päivittäiset rukoukset nousivat ensin kuuteen, sitten kahteentoista ja ennen pitkää vielä useampaankin tuhanteen.

Runsain yksittäisin tapahtumin ja sivu-episodein vaeltaja kohtaa mitä erilaisimpia tilanteita, mutta samalla kokee aitoa sisäistä rauhaa ja levollisuutta sekä hengellistä iloa.

Vaeltajan maalliset kokemukset ovat yksinkertaisuudessaan helliä. Sisäiset kokemukset ovat mahtavia jopa siinä määrin, että ne valloittavat sellaisenkin lukijan, joka saattaa kuvitella, että lakkaamaton rukouselämä voisi johtaa tasapainottomuuteen tai vaikkapa mielen järkkymiseen. Vaeltajan kertomukset -teoksen minärukoilija kohtaa kanssaihmisensä ja koko yksinkertaisesta yksinkertaisimman elämänsä valtaisan tyytyväisyyden ja kadehdittavan onnen tuntein.

Vaeltajan kertomukset -teosta lukee kuin parhainta jännityskirjaa. Missä on vika, ettei meitä tavallisia vaeltajiä ole opetettu jokapäiväisen mietiskelyn kautta löytämään rukouksesta eläväksi tekevän ristin edessä ymmärryksen kirjastajaa ja elämämme pyhittäjää?

ZULI TARHONEN

Pyhittäjä Trifon Petsamolaisen kuolemasta on kulunut 400 vuotta. Hän oli syntynyt v. 1495 Tverin läänissä ja kuoli 15.12. 1583.

Katumusmielessä hän siirtyi Pohjolaan ja hänestä tuli kolttien valistaja ja Petsamon luostarin perustaja.

Aluksi Trifon toimi kiertelevänä kauppiana, jonka matkat ulottuivat aina Novgorodiin ja Moskovaan saakka. Kuollassa pappismunkki **Ilja** kastoi Trifonin käännättämät koltat ja vihki Trifonin munkiksi.

Luostarin perustamisvuodeksi lasketaan v. 1535. Veljestöön liittyi ajan kanssa lappalaisia, karjalaisia ja venäläisiä. Kun Petsamossa rupesi käymään länsimaisia kauppalaivo-

man asiantuntijain kuultavaksi, mutta kuolema ehti väliin.

7. Jeremias poika asui Onton kotona. 8. Huopoi muutti nuorena Venäjälle ja hävisi sinne. 9. Levoi oli Borissan poika, mutta hänestä ei ole tietoa.

Kyselyjen perusteella muistiin merkinnyt Borissan Jyrkin Vasilin bunukka K.P.

ja, luostari vaurastui myymällä turkiksia, kalaa, hylkeenrasvaa ja suolaa.

1580-luvulla luostarissa oli kaksi kirkkoa, yli 50 munkkia ja 200 maallikkoa. Paatsjoelle oli rakennettu Boris-Glebin kirkko lähetystyön tukikohdaksi ja skiiitaksi. Näätämöön rakennettiin Trifonin aikana Pyhän Yrjön rukoushuone, joka on vieläkin ehjänä.

400-vuotismuistojuhlaa vietettiin 27.8. Sevetijärvellä ja liturgia toimitettiin 28.8. Norjan puolella Näätämössä.

Lapin ortodoksisen seurakunnan alueella tällä hetkellä asuu n. 1300 ortodoksia. Yksi pääalue on Sevetijärvellä, toinen Rovaniemellä. Kirkkoherra asuu Rovaniemellä, Ivalossa matkapappi.

ANNA AIKAA

*Nauru on sielun musiikkia,
harkinta sen voimanlähde.
Leikkimielisyys on
ikuisen nuoruuden syvä kaivo
ja ystävällisyys avaa
tien onneen.*

*Rakkaudelle annettu aika
on Jumalan suoma etu
ja anteliaisuus
poistaa portit itsekkyydeltä.
Työ on menestyksen hinta,
siksi se on ihmisen siunaus.*

*Anna aikaa itsellesi,
huomaat viihtyväsä elämässä,
joka ennen oli täynnä huolia
ja itsekkyyttä.
Anna aikaa naurulle
ja elämäsi on täydellinen*

Oili Komonen